

‘ZO, KNIPE, MIJN jongen... Nu alles kláár is, heb ik je even bij me geroepen om je te zeggen dat je prima werk hebt geleverd.’

Adolph Knipe stond onbeweeglijk stil naast Mr Bohlens bureau en hij scheen helemaal niet enthousiast te zijn.

‘Ben je niet blij?’

‘O ja, Mr Bohlen.’

‘Heb je gezien wat er vanochtend in de kranten stond?’

‘Nee, meneer.’

De man achter het bureau greep een krant, die was omgevouwen bij een artikel, en hij begon te lezen: ‘De automatische rekenmachine, die de regering enige tijd geleden heeft laten ontwerpen, is nu voltooid. Deze is waarschijnlijk de snelste elektronische rekenmachine ter wereld. Het is zijn taak aan de steeds toenemende eisen van de wetenschap, industrie en administratie te voldoen door middel van snelle berekeningen die, in het verleden, fysiek onmogelijk geweest zouden zijn of meer tijd zouden hebben gevegd dan het project wel waard was. De snelheid waarmee de nieuwe machine werkt, kan – volgens Mr John Bohlen, de directeur van het elektrotechnisch ingenieursbureau, dat zich met de constructie van de machine heeft belast, gedemonstreerd worden aan het feit dat de machine binnen vijf seconden het juiste antwoord kan geven op een vraag, welke een mathematicus een maand werk zou bezorgen. Binnen drie seconden kan de machine een berekening uitvoeren, waarvoor een mens (als hij het had kunnen doen) een half miljoen velletjes papier had moeten volschrijven. De automatische rekenmachine maakt gebruik van elektrische impulsen, waarvan er een miljoen per seconde worden voortgebracht – en daarmee worden de berekeningen gemaakt, alle sommetjes lossen zich als het ware zelf op, door middel van optellen, aftrekken, vermenigvuldigen en delen. De mogelijkheden van de machine zijn dan ook onbegrensd...’

Mr Bohlen keek op naar het langwerpige, trieste gezicht van de jongere man. ‘Ben je niet trots, Knipe? Vind je het niet leuk?’

‘Natuurlijk, Mr Bohlen.’

‘Ik geloof niet dat ik je er aan hoeft te herinneren dat jouw bijdrage, in het bijzonder wat het ontwerp betreft, heel belangrijk is geweest. Ik zou zelfs kunnen zeggen dat dit project, zonder jou en enkele van je ideeën, nu nog op de tekentafel zou liggen.’

Adolph Knipe bewoog zijn voeten op het tapijt en hij keek naar de twee kleine, witte handen van zijn chef – naar de zenuwachtige vingers die met een

paperclip speelden, 'm uitbogen en de haarspeldbochten recht maakten. Hij hield niet van de handen van deze man. Hij hield evenmin van Mr Bohlens gezicht met de kleine mond en de dunne, paarse lippen. Het was niet prettig naar die mond te moeten kijken wanneer de man praatte: dan bewoog alleen de onderlip.

'Hindert je iets, Knipe? Heb je iets op je hart?'

'O nee, Mr Bohlen, nee hoor.'

'Hoe zou je het vinden een week vakantie te krijgen? Dat zal je goed doen. Je hebt het wel verdiend.'

'Ach, ik weet niet, meneer...'

De oudere man wachtte en keek naar deze lange, magere jongeman die er zo slobberig uitzag. Een moeilijke jongen. Waarom kon hij niet rechtop staan? Hij stond altijd krom en zag er slordig uit, met vlekken op zijn jasje, en zijn kuif hing steeds voor zijn ogen.

'Ik wil graag dat je nu vakantie neemt, Knipe. Je hebt het echt nodig.'

'Goed, meneer, zoals u wenst.'

'Een week, of twee weken als je wilt. Ga maar ergens heen waar het warm is. Ga in de zon liggen, ga zwemmen, ontspan je wat, en slááp. En kom dan terug, dan kunnen we eens praten over je toekomst.'

Adolph Knipe ging met de bus naar huis, naar zijn tweekamerwoning. Hij gooide zijn jasje op de bank, schonk een glas whisky in en ging aan de tafel zitten, vlak voor zijn schrijfmachine. Mr Bohlen had gelijk. Natuurlijk had hij gelijk. Alleen... hij wist er de helft nog niet van... Hij dacht misschien dat er een vrouw in het spel was. Als een jongeman gedeprimeerd is, denkt iedereen dat het om een vrouw gaat.

Hij boog zich naar voren en begon te lezen wat er op het voor de helft betypte vel stond, dat nog in de machine stak. Er stond boven 'Op het nippertje gered' en het begon zo: *'Het was een donkere stormachtige avond, de wind huilde door de bomen en het regende dat het spoelde...'*

Adolph Knipe nam een slokje whisky, proefde de moutachtigbittere smaak ervan en voelde een scheut koud vocht door zijn keel glijden en in zijn maag belanden – eerst was het koud, maar toen verspreidde het zich en werd het warm en creëerde daar in zijn lichaam een lekker warm plekje. Mr John Bohlen kon naar de hel lopen. En de elektronische rekenmachine ook. Naar de hel...

Precies op dat moment openden zich zijn ogen en mond heel langzaam, in een soort verbazing, en hij hief langzaam zijn hoofd op en verstilde tot absolute roerloosheid – hij staarde naar de wand tegenover zich met een blik, die meer verbazing dan verwondering verried, maar die zich richtte op een vast punt en zich gedurende een seconde of veertig, vijftig, zestig... niet afwendde. Toen begon het gezicht (het hoofd bewoog zich nog steeds niet) geleidelijk een subtiele verandering te ondergaan – verbazing werd genoeg, aan-

vankelijk niet erg uitbundig: niet meer dan een paar plooitjes bij de mondhoeken – maar allengs méér: een glimlach die gróeide, tot het hele gezicht tenslotte straalde van een intense vreugde. Het was de eerste maal sinds vele, vele maanden, dat Adolph Knipe gelachen had.

'Natuurlijk,' zei hij hardop, 'is het volkomen belachelijk.'

En wéér lachte hij – zijn bovenlip gleed naar boven en ontblootte op een wonderlijk sensuele manier zijn tanden.

't Is een kostelijk idee, maar zo onpraktisch, dat het geen zin heeft erover te gaan nadenken.'

Maar sinds dat ogenblik dacht Adolph Knipe aan niets anders meer. Dit idee fascineerde hem enorm, eerst omdat het de belofte inhield om zich – hoe lang het ook nog duren mocht – op de meest duivelse manier te wreken op zijn grootste vijanden. Alleen al om *dit* aspect van de zaak, speelde hij een minuut of tien, vijftien met het idee – en toen opeens merkte hij dat hij bezig was het serieus te bestuderen als een praktisch uitvoerbare mogelijkheid. Hij greep een stuk papier en maakte een paar inleidende aantekeningen. Maar hij kwam niet ver. Hij stuitte bijna onmiddellijk op de oude waarheid dat een machine, al was hij ook nog zo vernuftig geconstrueerd, onmogelijk tot echt denken in staat is. Hij kan geen andere problemen oplossen dan sommen, die zichzelf oplossen via een reeks van mathematische handelingen – vragen waarop slechts één juist antwoord te geven valt.

Zo zat je meteen al vast. Dat probleem kon je niet ontlopen. Een machine kon geen hersens hebben. Maar anderzijds kon een machine een geheugen hebben, nietwaar? Hun eigen elektronische rekenmachine had een fantastisch goed geheugen. Alleen al door elektrische impulsen, via een kwikzilverbuis, om te zetten in supersonische golven, kon deze machine minstens duizend getallen tegelijk in voorraad houden en er telkens één uitpikken, precies op het ogenblik dat dit nodig was. Zou het dan ook niet mogelijk zijn om, gebaseerd op dit principe, een geheugensectie te bouwen van bijna ongelimiteerde omvang? Ja, als hij dat nu eens deed?

En opeens werd hij geconfronteerd met een machtige doch simpele waarheid, namelijk deze: *De Engelse grammatica wordt beheerst door regels, die bijna mathematisch consequent worden toegepast!* Wanneer de woorden en de zin van het betoog bekend zijn, is er slechts één correcte volgorde waarin deze woorden kunnen worden gerangschikt.

Nee, dacht hij, dat is niet helemaal waar. In vele zinnen kan men de woorden op verschillende manieren rangschikken, die allemaal grammaticaal correct zijn. Maar wat hinderde dat? De theorie berustte in wezen op waarheid. En daarom... moest het toch mogelijk zijn dat men een machine kon construeren volgens het systeem van de elektrische rekenmachine – een machine die dan zó wordt afgestemd dat hij woorden (in plaats van cijfers) kan rangschikken in een volgorde, die zich aan de regels van de grammatica houdt.

Als je die machine werkwoorden, zelfstandige naamwoorden, bijvoeglijke naamwoorden en voornaamwoorden geeft en ze tezamen een vocabulaire laat vormen, dan kun je ze er weer uit laten komen op een manier die je zelf kunt bepalen. Voed de machine met intriges en laat 'm dan zelf de zinnen construeren.

Knipe was niet meer te houden! Hij toog onmiddellijk aan het werk en toen volgde er een dagenlange periode van intens gezwog. De zitkamer werd één wemeling van bladen papier, formules en berekeningen, woordenlijsten, duizenden en duizenden woorden, intriges van verhalen, die op wonderlijke wijze uiteenvielen in geijkte perioden, enorm lange uittreksels van *Rogel's Thesaurus*... pagina's, bedekt met voornamen van mannen en vrouwen – honderden achternamen, die hij uit het telefoonboek had overgeschreven... ingewikkelde tekeningen van draden en stroomkringen en knoppen en thermionische ventielen – tekeningen van machines die gaatjes van verschillende omvang in kleine kaarten konden ponsen – en een wonderlijke elektrische schrijfmachine, die tienduizend woorden per minuut kon typen. En ook een soort schakelbord met een serie kleine indrukbare knopjes, die elk de naam van een beroemd Amerikaans tijdschrift droegen.

Hij werkte in een opgetogen stemming, beende de kamer door te midden van al die papieren, wreef zich in de handen en sprak hardop tegen zichzelf – en soms placht hij, terwijl zijn gezicht een sluwe uitdrukking kreeg, een serie vervloeking te uiten, waaraan het woord 'redacteur' nooit ontbrak. Op de vijftiende dag verzamelde hij alle papieren in twee grote mappen en die sjouwde hij, bijna hollend, naar het kantoor van John Bohlen Inc., elektrotechnisch ingenieursbureau.

Mr Bohlen vond het prettig hem weer te zien.

'Zo Knipe, drommels, je ziet er honderd procent beter uit. Heb je een prettige vakantie gehad? Waar ben je geweest?' Hij is nog altijd even lelijk en slordig gekleed, dacht Mr Bohlen. Waarom gaat ie niet flink rechtop staan? Hij lijkt wel een kromme wandelstok.

'Je ziet er honderd procent beter uit, m'n jongen.'

Ik vraag me af waarom hij nu grinnikt. Telkens als ik hem zie, schijnen zijn oren nog groter geworden te zijn.

Adolph Knipe legde de mappen op het bureau. 'Kijk die es in, Mr Bohlen,' riep hij. 'Ja, kijkt u maar!'

En toen vertelde hij hem alles. Hij opende de mappen en duwde de verbaasde, kleine man de ontwerpen onder de neus. Hij praatte langer dan een uur en legde hem alles uit en toen hij klaar was, deed hij een stap achteruit en wachtte ademloos en blozend op het vonnis.

'Weet je wat ik er van vind, Knipe? Ik geloof dat je gek bent.'

Voorzichtig, nu, zei Mr Bohlen bij zichzelf. Behandel hem met de grootste behoedzaamheid. Hij is waardevol. Als ie er maar niet zo vreselijk uitzag met

dat lange paardengezicht en die grote tanden. De vent had oren als rabarberbladeren.

'Maar Mr Bohlen, het zal een succes worden! Ik heb immers bewezen dat ie 't dóen zal? Dat kunt u niet ontkennen!'

'Kalm, kalm, Knipe. Wind je niet zo op en luister.'

Adolph Knipe staarde de man aan en wist dat hij hem aldoor méér ging haten.

'Dit plan,' zei Mr Bohlens onderlip, 'is heel vernuftig – ik zou bijna kunnen zeggen: briljant – maar het bevestigt slechts mijn mening over jouw gaven, Knipe. Maar vat dit niet te ernstig op. Tenslotte... wat zouden we aan zo'n machine kunnen hebben? Want wie ter wereld zou een verhalenmachine willen bezitten? En hoe brengt ie z'n geld op? Vertel me dat es.'

'Mag ik gaan zitten, meneer?'

'Zeker, ga je gang.'

Adolph Knipe ging op de rand van een stoel zitten. De oudere man keek hem aan met waakzame, bruine ogen en vroeg zich af wat hij te horen zou krijgen.

'Ik zou u, als ik mag, iets willen uitleggen, Mr Bohlen – en wel: hoe ik er toe gekomen ben.'

'Ga je gang, Knipe.' Hij moet 'm nu een beetje z'n zin geven, zei Mr Bohlen bij zichzelf. De jongen was werkelijk heel waardevol – een soort genie, bijna – hij was voor de firma zijn gewicht in goud waard. Want kijk nou es naar deze paperassen. Heb je ooit zoiets gezien? Verbazingwekkend stuk werk. Natuurlijk volkomen onbruikbaar. 't Heeft geen commerciële waarde. Maar het bewijst eens te meer dat de jongen iets kan.

'Het is een soort bekentenis, Mr Bohlen. Ik geloof dat het een verklaring geeft van het feit dat ik altijd zo... dat ik altijd zo heb zitten kniezen.'

'Vertel me wát je maar wilt, Knipe. Ik ben hier om je te helpen, dat weet je.'

De jongen wrong zijn handen en drukte zijn ellebogen tegen zijn lichaam. Het leek wel alsof hij het opeens heel koud had gekregen. 'Om u de waarheid te zeggen, Mr Bohlen, hou ik niet erg van mijn werk hier... Ik weet dat ik het goed doe en zo... maar het heeft mijn hárnt niet, het is niet wat ik het *liefst* doe.'

Mr Bohlens wenkbrauwen gingen snel, als door een veer, omhoog. Zijn gehele lichaam scheen te verstijven.

'U moet weten, meneer – ik heb m'n hele leven schrijver willen worden.'

'Schrijver?'

'Ja, Mr Bohlen. U mag het geloven of niet, maar elke minuut vrije tijd die ik had, heb ik doorgebracht met het schrijven van verhalen. In de laatste tien jaar heb ik honderden, letterlijk honderden korte verhalen geschreven. Vijfhonderdzesenzestig, om precies te zijn. Ongeveer één per week.'

'Grote genade, man! Waarom in vredesnaam heb je dat gedaan?'

'Ik weet alleen maar, meneer, dat ik die dráng heb.'

'Wat voor soort "drang"?'

'De drang om iets te schéppen, Mr Bohlen.' Telkens als hij opkeek, zag hij Mr Bohlens lippen. Ze werden steeds dunner en paarser.

'En mag ik vragen wat je met die verhalen doet, Knipe?'

'Nou, meneer, dat is nou juist de moeilijkheid. Niemand wil ze kopen. Telkens als ik er een af heb, stuur ik ze ter inzage naar alle bladen... en dan sturen ze ze allemaal weer terug. Heel simpel... en heel ontmoedigend.'

Mr Bohlen ontspande zich. 'Ik begrijp heel goed hoe jij je moet voelen, beste jongen.' Zijn stem dróóp van medeleven. 'We moeten allen dat stadium te eniger tijd in ons leven doormaken. Maar nu je het bewijs, het positieve bewijs van de experts hebt, van de redacteurs, dat je verhalen eh... wat zal ik zeggen... niet zo succesvol zijn, wordt het tijd om er mee uit te scheiden. Vergeet dat nu maar, jongen, vergeét het maar.'

'Nee, Mr Bohlen! Nee, nee! Dat is niet waar! Ik wéét dat mijn verhalen goed zijn. Hemel, als je ze vergelijkt met de rotzooi die je in de tijdschriften leest – o, Mr Bohlen! – al die vervelende sentimentele verhalen die de tijdschriften afdrucken!... week na week, nou, dan is dat om gek van te worden!'

'Wacht es even, jongen...'

'Léést u de geïllustreerde tijdschriften, Mr Bohlen?'

'Het spijt me, Knipe, maar wat heeft dat te maken met je machine?'

'Alles, Mr Bohlen, alles! Wat ik u wou vertellen is dit: ik heb de tijdschriften bestudeerd en het schijnt wel dat ieder tijdschrift zijn eigen soort verhalen heeft. De schrijvers – de succesvolle schrijvers – weten dat en die houden er in hun verhalen rekening mee.'

'Een ogenblikje, mijn jongen. Kalmeer es wat, wil je? Ik geloof niet dat we op die manier een steek verder komen.'

'Alstublieft, Mr Bohlen, hoor me aan! Het is allemaal zó belangrijk!' Hij wachtte even, om op adem te komen. Hij was inmiddels heel opgewonden geworden en gesticuleerde wild met zijn handen, als hij praatte. Het langwerpige gezicht met de grote tanden en de enorme flaporen blaakte van geestdrift en zijn mond bevatte een extra hoeveelheid speeksel, zodat hij aldoor sputterde als hij wat zei. 'U moet begrijpen dat ik op mijn machine, door middel van een regelbare coördinator tussen de intrige-geheugen-sectie en de woord-geheugen-sectie, élk soort verhaal kan produceren... Daarvoor behoeft ik alleen maar op de juiste knop te drukken.'

'Ja, dat weet ik, Knipe, dat weet ik. Het is allemaal erg interessant, maar wat heeft het voor dóel?'

'Luister, Mr Bohlen. De markt is beperkt. We moeten het juiste soort verhalen kunnen produceren, op het juiste tijdstip en op elk gewenst moment. Dat is een kwestie van zakelijkheid. Ik bezie het nu vanuit *uw* standpunt – als een zakelijk voorstel.'

'Mijn beste jongen, dit kan nooit een zakelijk voorstel worden nooit. Je weet evengoed als ik wat het kost om zo'n machine te bouwen.'

'Ja, meneer, dat weet ik best. Maar met alle respect... ik geloof niet dat u weet wat de tijdschriften voor de verhalen betalen.'

'Wat betalen ze dan?'

'Allerlei bedragen, tot vijftienghonderd dollar toe. Het gemiddelde honorarium is ongeveer duizend dollar.'

Mr Bohlen schrok.

'Heus, meneer het is waar.'

'Maar dat is toch onmogelijk, Knipe! Dat is belachelijk!'

'Nee meneer, het is zo.'

'Je wilt dus zeggen dat die tijdschriften al dat geld betalen voor wat iemand zo maar heeft zitten opkrabbelen? Hemel, Knipe! Wat zullen we nou hebben? Dan zullen de schrijvers allemaal wel miljonair worden!'

'Precies, Mr Bohlen. En nu zal ik u zeggen wat de machine hiermee te maken heeft. Luister meneer, dan zal ik u nog méér vertellen. Ik heb alles uitgewerkt. De grote tijdschriften brengen gemiddeld drie verhalen per nummer uit. Neem nu de vijftien belangrijkste tijdschriften – degene die het hoogste honorarium betalen. Enkele daarvan verschijnen maandelijks, maar de meeste wekelijks. Goed. Er worden dus, laten we zeggen, ongeveer veertig grote verhalen per week gekocht. Dat wil zeggen: voor veertigduizend dollar. Dus met onze machine kunnen we, als ie wérkt tenminste, bijna deze gehele markt bedienen.'

'M'n beste jongen, je bent gek!'

'Nee, heus niet, meneer, wat ik zeg is wáár. Begrijpt u dan niet dat we ze alleen al wat lénge betreft volkomen kunnen bedelven onder kopij? Deze machine kan binnen dertig seconden een verhaal produceren van vijfduizend woorden, keurig getypt en klaar voor verzending. Hoe kunnen de schrijvers daarmee concurreren? Hóe, vraag ik u, Mr Bohlen, *hoe*?'

Op dat ogenblik zag Adolph Knipe dat de gelaatsuitdrukking van Mr Bohlen een kleine verandering onderging: de ogen begonnen wat helderder te schijnen, de neusgaten verwijdden zich, het gehele gezicht verstilde, ja men zou bijna kunnen zeggen dat het verstijfde. Snel vervolgde Adolph Knipe zijn betoog. 'Tegenwoordig, Mr Bohlen, heeft het met de hand gemaakte artikel geen toekomst meer. Het kan onmogelijk met het massaproduct concurreren, speciaal in dit land – dat weet u wel. Tapijten... stoelen... schoenen... stenen... aardewerk... alles wat u maar wilt... dat wordt tegenwoordig allemaal machinaal gemaakt. De kwaliteit mag dan minderwaardig zijn, maar dat doet er niet toe. Het gaat om de kosten van het product. En verhalen... ach... dat zijn óók producten, net als tapijten en stoelen, en het kan niemand iets schelen hóe je ze maakt, zolang je ze maar kunt leveren. We zullen ze en gros gaan verkopen, Mr Bohlen! We zullen elke schrijver in het land doodconcurreren en de markt beheersen!'

Mr Bohlen ging wat rechter in zijn stoel zitten. Hij leunde nu met beide el-

lebogen op zijn bureau, zijn gezicht had een waakzame uitdrukking en de kleine, bruine ogen richtten hun blik op de spreker.

'Toch geloof ik nog steeds dat het niet in de praktijk is te brengen, Knipe.'

'Veertigduizend per week!' riep Adolph Knipe. 'En als we de prijs halveren, maken we twintigduizend per week, dat is nog steeds een miljoen per jaar!' En zachtjes voegde hij eraan toe: 'U kreeg heus geen miljoen per jaar voor het bouwen van die ouwe elektrische rekenmachine, hè, Mr Bohlen?'

'Maar Knipe, in alle ernst... geloof je heus dat de mensen die verhalen zouden kopen?'

'Luister, Mr Bohlen. Wie ter wereld zou nog eigenhandig geschreven verhalen willen kopen, als ze de andere soort voor de halve prijs kunnen krijgen? Dat is toch redelijk, nietwaar?'

'Maar hoe wil je ze verkopen? Wie heeft ze dan volgens jou geschreven?'

'We richten een eigen literair agentschap op en dan distribueren we de verhalen door middel van dat agentschap. En we zullen alle mogelijke pseudoniemen bedenken.'

'Het bevalt me niet, Knipe. Voor mijn gevoel riekt dat naar bedrog.'

'En nou nog es wat, Mr Bohlen. D'r zijn heel wat waardevolle nevenproducten, als we eenmaal begonnen zijn. Neem nou bijvoorbeeld de advertenties. Bierfabrikanten en dat soort mensen zijn tegenwoordig bereid veel geld te betalen, als beroemde schrijvers hun namen aan hun producten willen geven. Hemel nog aan toe, Mr Bohlen! Dit is heus geen kinderspelletje, hoor, het zijn zaken, grote zaken!'

'Word nou niet te ambitieus, jongen!'

'En dan nog iets, er is niet de minste reden waarom we uw naam niet zouden gebruiken, Mr Bohlen, voor sommige van de betere verhalen, mocht u dat wensen.'

'Drommels, Knipe, waarom zou ik dat willen?'

'Ik weet het niet, meneer. Maar sommige schrijvers worden nu eenmaal enorm gerespecteerd – zoals Erle Stanley Gardner of Kathleen Norris... We moeten namen hebben, en ik heb al bedacht dat ik een enkele maal ook mijn eigen naam als auteursnaam zal opgeven bij een paar verhalen...'

'Een schrijver, hè?' zei Mr Bohlen op peinzende toon. 'Nou, het zou ze op de club werkelijk paf doen staan als ze m'n naam in de tijdschriften zagen – de goeie tijdschriften dan.'

'Inderdaad, Mr Bohlen.'

Er kwam gedurende een ogenblik een dromerige, verre blik in Mr Bohlen's ogen, en hij glimlachte. Toen vermande hij zich en begon te bladeren in de paperassen die voor hem lagen.

'Eén ding begrijp ik nog niet helemaal, Knipe. Hoe kom je aan de intriges? De machine kan die toch onmogelijk bedenken?'

'Die stoppen we d'r in, meneer. Da's helemaal geen probleem. Iedereen kan

wel een intrige bedenken. Ik heb er een stuk of drie-, vierhonderd in die folder liggen, daar links, meneer. Die hoeft je maar in de intrige-geheugen-sectie van de machine te duwen.'

'Ga door.'

'D'r zijn nog heel wat meer kleine, fijne details, Mr Bohlen. U zult ze allemaal tegenkomen, als u m'n plannen goed bestudeert. Bijvoorbeeld, d'r is een truc waarvan bijna iedere schrijver gebruikmaakt: hij gebruikt minstens één lang onbegrijpelijk woord in elk verhaal. Dat brengt de lezer op de gedachte dat de schrijver heel knap en ontwikkeld is. Dat laat ik de machine dus óók doen. Ik maak alleen maar voor dit doel, een voorraad van lange, ingewikkelde woorden.

'Waar?'

'In de woord-geheugen-sectie,' zei hij, bij wijze van epexegeze. Gedurende het grootste deel van die dag spraken de beide mannen over de mogelijkheden van de nieuwe machine. Tenslotte zei Mr Bohlen dat er hij er nog wat langer over wilde nadenken. De volgende morgen deed hij flauwtjes enthousiast. Binnen een week was hij volkomen bezeten van het plan.

'Wat we moeten doen, Knipe, is dit: we moeten zeggen dat we alleen maar een nieuw type rekenmachine maken. Op die manier blijft het geheim bewaard.'

'Precies, Mr Bohlen.'

Binnen zes maanden was de machine voltooid. Hij stond in een apart stenen gebouwtje, helemaal achter op het terrein – en nu hij bijna gebruikt zou worden, mocht niemand er meer in de buurt komen behalve Mr Bohlen en Adolph Knipe.

Het was een opwindend moment toen de twee mannen – de ene zo kort en paffig en kortbenig – de ander zo lang en dun en met zulke lange tanden – in het gangetje stonden bij het schakelbord, klaar om het eerste verhaal te produceren. Rondom hen was de ruimte door de muurtjes verdeeld in kleine gangetjes, en daar waren de wanden bedekt met draden en stekkers en knopjes en grote glazen buizen. Ze waren beiden zenuwachtig: Mr Bohlen kon onmogelijk blijven stilstaan, hij hipte van het ene been op het andere.

'Welke knop?' vroeg Adolph Knipe, terwijl hij naar een rijtje kleine, witte schijven keek, die wel wat leken op de toetsen van een schrijfmachine. 'Kiest u maar, Mr Bohlen. We hebben keuze uit heel wat tijdschriften – *Saturday Evening Post*, *Collier's*, *Ladies' Home Journal* – kiest u maar...'

'Drommels, jongen, hoe kan ik dat weten?' Hij bewoog zich op en neer als een man die rijen bijenkorven inspecteert.

'Mr Bohlen,' zei Adolph Knipe op ernstige toon, 'beseft u wel dat u het op dit moment met uw pink in uw macht heeft de meest productieve schrijver van het land te worden?'

'Luister es, Knipe, schiet nou maar op, hè... en laat de inleiding alsjeblieft maar vervallen.'

'Goed, Mr Bohlen. Dan zullen we maar... laat es kijken... op dit knopje drukken. Hoe vindt u dat?' Hij stak een vinger uit en drukte op het knopje waarop in heel kleine zwarte letters de woorden *Today's Woman* stonden gedrukt. Er weerklonk een scherp klikkend geluid, en toen hij zijn vinger wegtrok bleef het knopje ingedrukt staan, dus ónder het peil van de andere knoppen.

'We hebben dus nu een keuze gemaakt,' zei hij. 'En nou, daar gaat ie dan!' Hij hief zijn hand op en trok aan een handel op het schakelbord. Meteen werd de ruimte vervuld van een luid zoemend geluid, ze hoorden elektrische vonken knetteren en vele kleine snel bewegende hefboompjes rinkelen – en bijna op het zelfde moment begonnen er kwartovellen te glijden uit een gleuf aan de rechterzijde van het schakelbord, waar ze in een mand terecht kwamen. Ze kwamen er snel uit, een vel per seconde, en in minder dan een halve minuut was alles voorbij. Toen kwamen er geen vellen meer uit glijden.

'Zo!' riep Adolph Knipe. 'Daar hebben we ons verhaal!'

Ze grepen de bladen en begonnen te lezen. Het eerste dat hun in handen kwam, luidde aldus: 'Aifkjmbsoewcztpplnvoqudskigt&, fuhpekanvbertyuioikjhgfdsazxcvbnm, peruitrehdjkgmynb, wms uy...'

Ze keken elkaar aan. Alle bladen bevatten een zelfde soort tekst. Mr Bohlen begon te schreeuwen. De jongeman trachtte hem te kalmeren.

'Heus, het hindert niet, meneer. Er is alleen nog maar een kleine correctie nodig. Ergens zit dus een foute verbinding, da's alles. U moet wel bedenken, Mr Bohlen, dat er zich meer dan 300 km draad in deze kamer bevindt. We mogen niet verwachten dat het de eerste keer meteen goed gaat.'

'Hij zal het nóóit doen,' zei Mr Bohlen.

'Geduld, meneer, geduld.'

Adolph Knipe probeerde te fout te ontdekken en binnen vier dagen zei hij dat nu alles klaar was voor de volgende proef.

'Hij zal het nóóit doen,' zei Mr Bohlen. 'Heus, dat wéét ik.'

Knipe glimlachte en drukte op een van de keuzeknoppen, degene waarop *Reader's Digest* stond. Toen trok hij aan de hefboom en wederom vulde dat wonderlijke, opwindende, zoemende geluid het vertrek. Een getypte pagina vloog uit de gleuf in het mandje.

'Waar is de rest?' riep Mr Bohlen. 'Hij is opgehouden! D'r is iets misgegaan!'

'Nee, meneer, heus niet. Het is precies goed gegaan. Dit artikel is voor de *Digest*, begrijpt u wel?' Ditmaal luidde de aanhef: 'Nog slechts weinigen weten dat er een nieuwe geneesmethode is ontdekt die vermoedelijk duurzame genezing zal brengen voor de meest gevreesde kwalen van onze tijd...' Enzovoort...

'Daar staat onzin!' schreeuwde Mr Bohlen.

'Nee, meneer, 't is prachtig. Ziet u het dan niet? Er mankeert alleen nog

maar aan, dat de ruimte tussen de woorden ontbreekt. Dat valt gemakkelijk te verhelpen. Maar het artikel is er. Kijkt u maar, Mr Bohlen! Het artikel is er, alleen moeten de woorden nog van elkaar worden gescheiden!'

Ja, dat was zo.

Een paar dagen later, toen ze het wéér probeerden, liep alles perfect en was ook de interpunctie volkomen in orde. Het eerste verhaal dat zij machinaal vervaardigden was voor een beroemd damesblad bestemd; een degelijk verhaal, met véél plot, over een jongen die hogerop wil bij zijn rijke chef. Die jongen, zo luidde het verhaal, sprak met een vriend af dat deze de dochter van de rijke man op een donkere avond zou aanhouden, als ze naar huis reed. Dan zou de jongen, die toevallig in de buurt was, zijn vriend het pistool uit de hand slaan en het meisje redden. Het meisje zou dan natuurlijk vreselijk dankbaar zijn, maar de vader erg achterdochtig doen. Hij ondervraagt de jongen op scherpe toon en de jongen raakt de kluts kwijt en bekent alles. Dan trapt de vader van het meisje de jongen niet het huis uit, maar zegt dat hij de jongen zo bewondert om zijn vindingrijkheid. Het meisje bewondert de éérlijkheid van de jongen – en zijn knappe uiterlijk. Dan belooft de vader hem tot chef van de afdeling boekhouding te maken en vervolgens trouwt het meisje met hem.

'Geweldig, Mr Bohlen. Het is precies goed.'

'Maar ik vind het een beetje sentimenteel, mijn jongen.'

'Nee, meneer, zo'n verhaal verkóópt, dat zult u zien.'

In zijn opwindung draaide Adolph Knipe toen nog zes verhalen uit de machine, binnen een tijd van zes minuten. En ze leken alle heel goed, behalve één, die om een of andere reden een beetje obsceen was uitgevallen.

Mr Bohlen was nu geheel vermurwd. Hij vond goed dat er een literair agentschap, ergens verder in de stad, werd opgericht en dat Knipe daarvan de leiding zou hebben. Binnen enkele weken hadden ze dit voor elkaar. Toen verzond Knipe de eerste twaalf verhalen. Hij zette zijn eigen naam op vier van de verhalen, die van Mr Bohlen op één en voor de rest verzond hij eenvoudig wat namen. Vijf van deze verhalen werden prompt geaccepteerd. Dat waarop Mr Bohlen's naam stond, werd geweigerd – en in de brief van de verhalenredacteur stond: 'Dit is een uitstekend geschreven verhaal, maar voor mijn gevoel toch niet helemaal geslaagd. We zouden graag méér werk van deze auteur willen zien...' Adolph Knipe nam een taxi naar het fabriekje en schiep toen een ander machinaal verhaal voor hetzelfde tijdschrift. Weer deed hij dit onder Mr Bohlen's naam, hij bracht het onmiddellijk naar de post, en dit verhaal werd geaccepteerd.

Het geld begon binnen te stromen. Knipe verhoogde langzaam en voorzichtig de productie en binnen het halfjaar leverde hij dertig verhalen per week af en verkocht er ongeveer de helft van. Hij begon in literaire kringen naam te maken als succesvol en productief schrijver. Mr Bohlen ook, maar diens literaire roem was niet zo groot, hoewel hij het zelf niet wist. Omstreeks die tijd

schiep Knipe een stuk of twaalf denkbeeldige personen – allen veelbelovende jonge auteurs. Alles ging prachtig.

Op dat punt aangekomen, besloten de beide mannen de machine nu ook geschikt te zullen maken voor het schrijven van romans. Mr Bohlen, die snakte naar meerdere eer in de literaire wereld, stond er op dat Knipe dadelijk aan deze ontzagwekkende taak zou beginnen.

'Ik wil een roman maken,' zei hij aldoor.

'Natuurlijk, dat kan, meneer, maar heb alstublieft nog wat geduld. Daarvoor moet ik een heel gecompliceerde verandering aanbrengen.'

'Iedereen spoort me aan een roman te schrijven,' riep Mr Bohlen.

'Allerlei uitgevers achtervolgen me dag en nacht en smeken me op te houden met verhalen en me in plaats daarvan te wijden aan iets wérkelijk belangrijks. Een roman, zeggen ze, is het enige dat méételt.'

'We zullen romans gaan maken,' zei Knipe. 'Zoveel als we willen. Maar alstublieft, heb nog wat geduld.'

'Zeg, luister es, Knipe. Wat ik wil schrijven is een *serieuze* roman – iets waarvan de mensen opkijken – iets opvallends! Ik heb nou langzamerhand genoeg van het soort verhalen dat jij onder mijn naam hebt laten publiceren. Bovendien heb ik het gevoel dat je me een beetje voor de gek hebt gehouden...'

'U voor de gek houden, Mr Bohlen?'

'Ja, de beste verhalen heb je onder je *eigen* naam gepubliceerd!'

'O, heus niet, Mr Bohlen!'

'Ik wil er dus zeker van zijn dat ik een eersteklas, intelligent boek schrijf. Begrepen?'

'Luister es, Mr Bohlen... Met het soort schakelbord dat ik nu ga maken, zult u élk soort boek kunnen schijven... wát u maar wilt.'

En dat was waar, want binnen enkele maanden had het genie Adolph Knipe de machine niet alleen geschikt gemaakt voor het schrijven van romans, maar bovendien een fantastisch nieuw controlesysteem geconstrueerd, dat de auteur er toe in staat stelde de aard van de intrige en die van de stijl van tevoren te bepalen. Er waren zóveel knoppen en handels op dat schakelbord, dat het eruitzag als het instrumentenbord van een enorm groot vliegtuig.

Om te beginnen maakte de schrijver, door een van de hoofdknoppen in te drukken, zijn primaire keuze: een historische, satirische, filosofische, politieke, romantische, erotische, humoristische of gewone roman. Daarna deed hij een keuze op de tweede rij knoppen, een keuze uit de onderwerpen: het legermilieu, de tijd der pioniers in Amerika, de Amerikaanse Burgeroorlog, de Eerste Wereldoorlog, het rassenvraagstuk, het wilde westen, het leven op het platteland, de jeugdherinneringen, het leven op zee, het leven op de bodem van de zee, en nog veel meer onderwerpen. De derde rij bood een keuze uit de literaire stijlen: de klassieke, grillige, pikante, Hemingwayachtige, Faulknerachtige, Joyceachtige stijl, de vrouwelijke stijl, etc. De vierde rij betrof de persona-

ges, de vijfde de woordenschat – enzovoorts enzovoorts – tien lange rijen keuzeknoppen.

Maar dat was nog niet alles. Je kon ook tijdens het schrijfproces (dat ongeveer een kwartier per boek duurde) controle uitoefenen – daarvoor moest de auteur als het ware op de chauffeursplaats gaan zitten en een heel veld van geëtiketteerde stoppen en knoppen in- en uitdrukken, alsof hij een orgel registreerde. Door dat te doen, kon hij voortdurend vijftig verschillende en variabele kwaliteiten, zoals spanning, verrassing, humor, pathos en geheimzinnigheid, inschakelen of temperen. Talloze knoppen en meters op het schakelbord vertelden hem tijdens het proces precies hoever het gevorderd was.

En dan had je tenslotte nog de kwestie van 'hartstocht'. Na een zorgvuldige studie van de boeken die gedurende het laatste jaar boven aan de lijst van de bestverkochte romans stonden, was Adolph Knipe tot de conclusie gekomen dat hartstocht het belangrijkste ingrediënt was – een magische katalysator die op de een of andere wijze van de vervelendste roman een wild succes kon maken. Maar Knipe wist óók dat hartstocht krachtige en spoedig naar het hoofd stijgende leesstof was en daarom voorzichtig moest worden gedoseerd: de juiste hoeveelheden op het juiste moment... En om daarvan zeker te kunnen zijn, had hij een onafhankelijk controlesysteem ontworpen dat bestond uit twee gevoelige, schuin aflopende regelaars, die verbonden waren met pedalen, die wel wat leken op rem- en gaspedaal in een auto. Eén pedaal beheerste het percentage toe te voegen hartstocht – de andere de intensiteit van de hartstocht. Het leed natuurlijk geen twijfel – en dat was de enige handicap – dat het schrijven van een roman met behulp van de Knipemethode veel weg had van het tegelijkertijd besturen van een vliegtuig en een auto en het bespelen van een orgel, maar dat liet de uitvinder tamelijk koud. Toen alles klaar was, begeleidde hij Mr Bohlen trots naar de machinekamer en begon hem uit te leggen hoe dit nieuwe wonder bediend moest worden.

'Grote goedheid, Knipe! Dat kan ik nooit allemaal tegelijk doen! Verdorie, man, het zou veel makkelijker zijn de roman met de hand te schrijven!'

'U zult er al spoedig aan gewend raken, Mr Bohlen, dat belooft ik u. Na een week of twee zult u het uitstekend doen, bijna zonder er bij te hoeven denken. Het is net zo iets als leren chaufferen.'

Nou, zó makkelijk was het nou ook weer niet, maar na vele uren van oefening kreeg Mr Bohlen er toch de slag van beet en tenslotte, op een late avond, zei hij tegen Knipe dat hij klaar was om zijn eerste roman er door te draaien. Het was een spannend moment, toen de kleine, dikke man zenuwachtig en krom op de chauffeursplaats zat en de lange Knipe-met-de-tanden opgewonden om hem heen redderde.

'Het is mijn bedoeling een belangrijke roman te schrijven, Knipe.'

'Zeker, meneer. Natuurlijk.'

Met één vinger drukte Mr Bohlen voorzichtig op de diverse keuzeknoppen:

Hoofdknop – *satire*

Onderwerp – *rasenprobleem*

Stijl – *klassiek*

Personen – *zes mannen, vier vrouwen, één kind*

Lengte – *vijftien hoofdstukken*

Tegelijkertijd hield hij in het bijzonder de drie knoppen – *kracht, geheimzinnigheid en diepgang* – in het oog.

‘Bent u klaar, meneer?’

‘Ja, ja, ik ben klaar.’

Knipe draaide de knop om. De enorme machine begon te zoemen: een machtig gebrom van vijftigduizend goed geoliede getande raderen, stangen en hefboomen; daarop volgde het snelle gehamer van de elektrische schrijfmachine – en dat was een vreselijk kabaal, haast niet om aan te horen. In het mandje daalden de betypte vellen – elke twee seconden één vel. Maar ten gevolge van al dit lawaai en al die opwindings, en omdat hij de knoppen moest bedienen en op de hoofdstukenteller en temporegelaar en hartstochtmeter moest letten, raakte Mr Bohlen in paniek. Hij reageerde op precies dezelfde wijze als een leerlingchauffeur in een auto – hij drukte beide voeten stevig op de pedalen en hield ze daar tot de machine stopte.

‘Gefeliciteerd met uw eerste roman,’ zei Knipe, terwijl hij een grote stapel betypte bladen uit de mand viste.

Over Mr Bohlens hele gezicht parelden de zweetdruppels. ‘Nou, jongen, dat was hard werken, hoor.’

‘Maar u heeft ’t ’m geleverd, meneer.’

‘Laat me eens kijken, Knipe. Hoe ziet het eruit?’

Hij begon het eerste hoofdstuk door te lezen en gaf elk gelezen blad aan de jongeman.

‘Hemel, Knipe! Wat is dát?’ Mr Bohlens smalle, paarse vislippen bewogen licht, terwijl hij de woorden uitsprak; zijn wangen werden langzaam vuurrood.

‘Maar kijk toch es, Knipe! Dat is schandelijk!’

‘Ja, ik moet zeggen, het is wel wat pikant, meneer.’

‘*Pikant?* Het is werkelijk weezinwekkend! Dat kan ik onmogelijk onder mijn eigen naam laten verschijnen!’

‘Dat ben ik met u eens, meneer.’

‘Knipe! Je hebt me d’r toch niet gemeen laten inlopen?’

‘O, welnee, meneer! Zeker niet!’

‘Maar het ziet er toch wel naar uit.’

‘Geloofd u niet, Mr Bohlen, dat u misschien wel wat hard op de hartstochtcontrolepedaal heeft gedrukt?’

‘Mijn beste jongen, hoe kan ik dat weten?’

‘Wilt u het nog es proberen?’

En toen draaide Mr Bohlen er een tweede roman door en ditmaal verliep alles volgens plan.

Binnen de week was het manuscript door een enthousiaste uitgever gelezen en geaccepteerd. Knipe volgde toen met een roman onder zijn eigen naam en vervaardigde er daarna nog twaalf. In korte tijd was Adolph Knipes literair agentschap beroemd geworden wegens zijn grote voorraad romans van veelbelovende jonge schrijvers. En wéér begon het geld binnen te stromen.

Het was omstreeks deze tijd dat de jonge Knipe een echt talent voor groot-scheeps zakendoen begon tentoon te spreiden.

‘Luister es, Mr Bohlen,’ zei hij. ‘We hebben nog steeds veel te veel concurrentie. Waarom trekken we al de andere schrijvers in het land niet aan?’

Mr Bohlen, die nu een flesgroen fluwelen jasje droeg en zijn haar zó lang had laten groeien dat het tweederde van zijn oren bedekte, was volkomen tevreden met het tot dusver bereikte. ‘Je weet niet wat je zegt, jongen. Je kunt geen schrijvers “aantrekken”.’

‘Natuurlijk wél, meneer. Net zoals Rockefeller heeft gedaan met zijn oliemaatschappijen. Alleen maar door ze op te kopen – en als ze de boel niet wilden verkopen, drukte hij ze van de markt. Heel simpel!’

‘Voorzichtig, Knipe, wees voorzichtig.’

‘Ik heb hier een lijst, meneer, van de vijftig meest succesvolle schrijvers van dit land – en wat ik van plan ben is dit: ik wil hun allemaal een contract voor het leven aanbieden en ze daarvoor betalen. Al wat zij daarvoor hoeven te doen is beloven nooit meer een woord te schrijven en ons toestaan hún namen te gebruiken voor onze romans. Wat vindt u ervan?’

‘Dat zullen ze nooit willen.’

‘U kénit schrijvers niet, Mr Bohlen. Wacht maar eens af.’

‘Maar hoe moet het dan met de creatieve drang, Knipe?’

‘Ze hebben geen “drang”. Ze zijn alleen maar in geld geïnteresseerd – net als ieder ander.’

Tenslotte gaf Mr Bohlen met tegenzin zijn toestemming – Knipe mocht het gaan proberen. En met een lijst van schrijvers in zijn zak ging Knipe op weg in een grote, door een chauffeur bestuurde Cadillac, om de voorgenomen bezoeken af te leggen.

Hij reed eerst naar een man die boven aan de lijst stond – een zeer groot, zeer bekend schrijver – en het kostte hem weinig moeite toegang tot het huis te krijgen. Hij vertelde zijn verhaaltje, liet een koffertje vol machinaal vervaardigde romans zien en legde een contract op tafel, dat de man alleen maar hoefde te tekenen om zoveel per jaar uitgekeerd te krijgen. De auteur luisterde beleefd, vond toen dat hij een gek op bezoek had, gaf hem een borrel en bracht hem toen zelf naar de deur.

De tweede schrijver op de lijst viel Knipe, toen hij merkte dat deze het ernstig meende, aan met een zwaar metalen presse-papier en de uitvinder moest toen de tuin in vluchten, en terwijl hij wegrende hoorde hij zo’n stortvloed van gemene vuile scheldwoorden als hij nog nóóit had gehoord.

Maar er was méér voor nodig om Adolph Knipe te ontmoedigen. Hij was teleurgesteld doch niet ontmoedigd. Meteen ging hij in zijn grote auto op weg naar een nieuwe cliënt. Dit was een vrouw – ze was beroemd en zeer populair, haar romantische boeken behaalden een oplage van een miljoen. Ze ontving Knipe heel vriendelijk, gaf hem een kop thee en luisterde aandachtig naar zijn verhaal.

‘Het klinkt werkelijk fascinerend,’ zei ze. ‘Maar natuurlijk valt het mij niet zo makkelijk het te geloven.’

‘Mevrouw,’ zei Knipe. ‘Kom met me mee en aanschouw het met eigen ogen. Mijn auto staat klaar.’

Toen gingen ze samen weg en na enige tijd werd de verbaasde schrijfster in de kamer gelaten, waar de machine stond. Enthousiast verklaarde Knipe hoe alles werkte en na een poosje stond hij haar zelfs toe op de chauffeurszetel plaats te nemen en wat te oefenen met de knoppen.

‘Goed,’ zei hij opeens, ‘wilt u nú een roman schrijven?’

‘O ja, dolgraag!’ gilte ze.

Ze was heel competent en scheen precies te weten wat ze wou. Ze maakte haar eigen selecties en draaide er toen een lange romantische roman-volpassie door. Ze las het eerste hoofdstuk en werd zo enthousiast dat ze meteen het contract tekende.

‘Zo...’ zei Knipe later tegen Mr Bohlen, ‘één hebben we d'r al onschadelijk gemaakt. Eén van de máchtigsten...’

‘Prima gedaan, mijn jongen.’

‘En weet u waaróm ze heeft getekend?’

‘Waarom dan?’

‘Niet om het geld, dat heeft ze genoeg.’

‘Waarom dan wel?’

Knipe grinnikte, hij trok zijn bovenlip op en liet een brede, bleke strook tandvlees zien. ‘Alleen maar omdat ze wel merkte dat het machinaal vervaardigde boek veel beter was dan haar eigen werk.’

Daarna vond Knipe het toch maar beter om zich slechts tot de middelmatige schrijvers te beperken. Als ze beter waren – en zoveel waren dat er niet – was het kennelijk niet zo makkelijk om hen te verleiden.

Tenslotte had hij, na vele maanden zwoegen, ongeveer 7% van de schrijvers op zijn lijst ertoe gebracht het contract te tekenen. Hij had gemerkt dat de ouderen, die weinig nieuwe ideeën meer kregen of die aan de drank waren geraakt, het gemakkelijkst hanteerbaar waren. De jongeren baarden hem meer moeilijkheden. Die hadden de neiging beledigend te worden en soms ook handtastelijk, als hij hen benaderde; en meer dan eens keerde Knipe lichtgewond van zijn tochten terug.

Maar over het geheel was het toch een bevredigend begin. Gedurende het laatste jaar – het eerste volle jaar nadat de machine in werking was gesteld –

was volgens schatting minstens de helft van al de romans en verhalen die in de Engelse taal waren gepubliceerd, door Adolph Knipe op zijn verhalenmachine geproduceerd. Verbaast u dat?

Ik betwijfel het.

En het ergste moet nog komen. Op het ogenblik – vertelt men heimelijk rond – haasten zich nog veel méér auteurs om zich met Mr Knipe te associëren. En voor degenen die aarzelen het contract te ondertekenen, gaat het er steeds slechter uitzien.

Op dit moment, terwijl ik hier zit te luisteren naar het geschrei van mijn negen half verhongerde kinderen in de kamer hiernaast, voel ik mijn hand steeds dichter kruipen naar dat gouden contract, dat op mijn schrijftafel ligt te wachten.

O God, geef me de kracht om mijn kinderen te laten verhongeren!